

Ecologisch werkprotocol Schiermonnikoog

A&W- rapport 22-026#2

in opdracht van

gemeente
SCHIERMONNIKOOG

Ecologisch werkprotocol Schiermonnikoog

A&W-rapport 22-026#2

M. van der Zwan-Krijn

Foto Voorplaat

Vuurtoren Schiermonnikoog, foto: M. van der Zwan-Krijn (A&W)

M. van der Zwan-Krijn 2022.

Ecologisch werkprotocol Schiermonnikoog. A&W-rapport 22-026#2
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Oprichtgever

Gemeente Schiermonnikoog

Postbus 20
9166 ZP Schiermonnikoog
Telefoon 051 53 50 50

Uitvoerder

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
info@altwym.nl
www.altwym.nl

© Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv. Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

Projectnummer
22-026

Projectleider
M. van der Zwan-Krijn

Status
Definitief

Autorisatie
Goedgekeurd

Paraaf
E. Schut

Datum
4 oktober 2022

Kwaliteitscontrole
E. van der Heijden

Paraaf

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Ecologisch Werkprotocol	3
2.1	Huismus	3
2.2	Gierzwaluw	4
2.3	Huiszwaluw	5
2.4	Vleermuizen	5
2.5	Broedvogels algemeen	8
2.6	Algemene zorgplicht	8

1 Inleiding

Dit Ecologisch werkprotocol (EWP) is onderdeel van de ecologische werkwijze bij kleinschalige ruimtelijke ingrepen op Schiermonnikoog. Indien uit het stappenplan van de werkwijze bij kleinschalige ingrepen op Schiermonnikoog (A&W-rapport 22-026#1) blijkt dat er volgens een EWP gewerkt moet worden, dient onderhavige werkwijze te worden gevolgd.

Afhankelijk van de beschermde gebouwbewonende soorten waarvoor de woning geschikt is (dit volgt uit het stappenplan en bijlage 2 van A&W-rapport 22-026#1) dient de werkwijze van het EWP van de betreffende soort te worden gevolgd.

Hoewel er naar alle waarschijnlijk geen verblijfplaatsen van vleermuizen en/of nestplaatsen van Gierzwaluwen in gebouwen binnen het plangebied aanwezig zijn, worden voor alle zekerheid in dit EWP toch maatregelen opgenomen om het verstoren en aantasten van zomer- en/of baltsverblijfplaatsen van vleermuizen te voorkomen. Dit is ook bedoeld om een ecologische plus voor deze soorten te genereren, aangezien de verwachting is dat deze soorten in het kader van klimaatverandering in de nabije toekomst zich op Schiermonnikoog kunnen gaan vestigen. Ook zijn maatregelen opgenomen om te waarborgen dat het aantasten of verstoren van nestplaatsen van algemeen voorkomende vogelsoorten wordt voorkomen. Tot slot zijn er maatregelen opgenomen die nodig zijn om ten aanzien van beschermde soorten met een provinciale vrijstelling te voldoen aan de zorgplicht.

Dit EWP dient aanwezig te zijn op de projectlocatie en de werkzaamheden dienen aantoonbaar volgens dit EWP te worden uitgevoerd.

Huismus

Nestplaatsen van de Huismus zijn jaarrond beschermd. Verstoring en aantasting van de soort en zijn nestplaatsen dient daarom te worden voorkomen. In paragraaf 2.1 is beschreven hoe aan deze voorwaarden kan worden voldaan.

Gierzwaluw

Hoewel nestplaatsen van Gierzwaluw in principe niet worden verwacht in het plangebied zijn voor de volledigheid algemene maatregelen opgenomen in dit EWP om negatieve effecten op Gierzwaluwen te voorkomen en een ecologische plus voor deze soortgroep te genereren. In paragraaf 2.2 is beschreven om welke algemene maatregelen het gaat.

Huiszwaluw

Nestplaatsen van de Huiszwaluw zijn jaarrond beschermd. Verstoring en aantasting van de soort en zijn nestplaatsen dient daarom te worden voorkomen. In paragraaf 2.3 is beschreven hoe aan deze voorwaarden kan worden voldaan.

Vleermuizen

Hoewel vleermuizen in principe niet worden verwacht in het plangebied zijn voor de volledigheid algemene maatregelen opgenomen in dit EWP om negatieve effecten op vleermuizen te voorkomen en een ecologische plus voor deze soortgroep te genereren. In paragraaf 2.4 is beschreven om welke algemene maatregelen het gaat.

Overige broedvogels

Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient het verstoren van broedende vogels te worden voorkomen. Alle in Nederland voorkomende vogelsoorten vallen onder artikel 3.1 van de Wet

natuurbescherming. Bij werkzaamheden moet volgens de Wet natuurbescherming rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van circa 15 maart tot 15 juli. De Wet natuurbescherming kent echter geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat er om of er een broedgeval is dat verstoord kan worden. Aantasting en verstoring van nesten en de functionele leefomgeving die daarbij hoort, is niet toegestaan. In paragraaf 2.5 is beschreven hoe een conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van broedvogels kan worden voorkomen.

Zorgplicht

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient te worden voldaan aan de zorgplicht voor in het wild levende dieren en planten en hun directe omgeving. In dit geval is dat relevant voor vrijgestelde zoogdier- en amfibieënsoorten. In paragraaf 2.6 is beschreven hoe aan de zorgplicht kan worden voldaan.

Indien tijdens de werkzaamheden onverhoopt beschermde soorten worden aangetroffen, dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd en dient door een ecologisch ter zake kundige te worden bepaald of en welke maatregelen noodzakelijk zijn.

2 Ecologisch Werkprotocol

2.1 Huismus

Tabel 2.1. Kwetsbare periode Huismus

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Broedseizoen, vestigingsfase, meest kritieke periode											
	Broedseizoen, kwetsbare periode, werken onder voorwaarden											
	Buiten broedseizoen, geen voorwaarden wel Zorgplicht											

Uitvoering

- 1) De werkzaamheden vinden in principe plaats buiten de kwetsbare periode van de Huismus. Dat betekent dat werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd tussen 1 september en 1 maart. In dat geval hoeven er *geen* extra stappen genomen te worden met betrekking tot het voorafgaand ongeschikt maken van de woning.
- 2) Werken tijdens broedseizoen is mogelijk, mits onder ecologische begeleiding en door voorafgaand aan het broedseizoen nestplaatsen van Huismus ongeschikt te maken (zie punt 7). Het is dan wel van belang dat de nieuwe situatie weer geschikt is voor het volgende broedseizoen.
- 3) Activiteiten die de winterslaapplekken beïnvloeden moeten buiten de koudeperiodes uitgevoerd worden. Dat betekent dat werkzaamheden aan het dak buiten vorstperiodes worden uitgevoerd.
- 4) Voor elke nestplaats die wordt aangetast of verwijderd, worden minimaal twee nieuwe nestplaatsen aangeboden. Op basis van onze ervaringen en *expert judgement* is de inschatting dat er per woning maximaal vier nesten aanwezig zullen zijn en er dus acht nieuwe nestplaatsen aangeboden moeten worden (tenzij uit aanvullend onderzoek anders blijkt). Dit betekent dat tijdens de werkzaamheden aan het dak tijdelijke voorzieningen, zoals speciale huismusnestkasten, worden aangeboden. Na afronding van de werkzaamheden moeten voldoende nestplaatsen worden aangeboden. Aangeraden wordt om daarom in ieder geval de onderste drie rijen dakpannen weer toegankelijk te maken voor huismussen en in ieder geval geen vogelschroot te plaatsen bij de eerste drie pannenrijen.
- 5) Het toegankelijk maken van de onderste rij kan door minimaal 3,5 cm ruimte te laten tussen de panlat en de dakpan. Dit geldt met name voor platte dakpannen. Bij golvende pannen is deze ruimte in de bolle kant van de dakpan vaak al aanwezig.
- 6) De tijdelijke vervangende nestplaatsen dienen minimaal 3 maanden voorafgaand aan de start van de werkzaamheden te worden geplaatst, zodat huismussen de tijd hebben om aan de nieuwe voorziening te wennen. Deze dienen te blijven hangen tot 3 maanden nadat de onderste drie rijen dakpannen weer toegankelijk zijn en mogen dan worden verwijderd. Het verwijderen van huismusnestkasten mag alleen worden uitgevoerd buiten het broedseizoen.
- 7) De directe leefomgeving dient geschikt te blijven voor Huismus. Dat betekent dat er voldoende struiken aanwezig moeten blijven in de tuin die schuil- en foerageermogelijkheden bieden. Overwogen kan worden om bijplant te realiseren van doornige struiken (Meidoorn, Hondсроos, Egelantier) of groenblijvende heesters (klimplanten als klimop of wingerd, beukenhagen) met een hoogte van minimaal 3 meter.
- 8) Indien de werkzaamheden tijdens het broedseizoen (1 maart – 1 september) van Huismus worden uitgevoerd, dienen de verblijfplaatsen (maar niet de vervangende nestplaatsen) ongeschikt te worden gemaakt voor nestelende huismussen. Huismussen broeden doorgaans onder de onderste pannenrijen van het dak. Voor het ongeschikt maken van het dak, dienen de onderste pannenrijen ontoegankelijk te worden gemaakt. Het ongeschikt

maken dient vooraf aan het broedseizoen plaats te vinden. Uiterlijk half februari dient de nestplaats ontoegankelijk te zijn gemaakt. Voor het afdekken moet voorafgaand zijn geconstateerd dat er geen Huismussen (of andere vogels) meer aanwezig zijn. We raden aan om het ongeschikt maken onder begeleiding van een ter zake kundig ecooloog uit te voeren.

2.2 Gierzwaluw

Hoewel gierzwaluwen niet binnen het plangebied verwacht worden, dient in ieder geval de volgende maatregel in acht te worden genomen:

- 1) Indien onverhoopt toch nestplaatsen van Gierzwaluw worden aangetroffen dienen de werkzaamheden direct te worden stilgelegd en dient contact met een ter zake kundig ecooloog op het gebied van gierzwaluwen te worden opgenomen. In samenspraak met de ecooloog zal dan worden bepaald welke vervolgstappen mogelijk noodzakelijk zijn.

Indien de woning geschikt bevonden is voor gierzwaluwen (bijlage 2 van A&W rapport 22-026#) dienen één of meer van de onderstaande maatregelen worden toegepast.

- 2) Zorg dat er spleten (van ca 4 cm) aanwezig zijn die toegang geven tot dak, dakoverstek of dakgoot, bijvoorbeeld tussen de muur en dakgoot, onder de dakgoot of ruimte tussen loodslabben.
- 3) Zorg voor een alternatieve nestgelegenheid in de vorm van een nestkast of inbouwkast. Deze dient aan de volgende voorwaarden te voldoen (kennisdocument Gierzwaluw BIJ12)
 - a. Plaats de nestgelegenheid op een hoogte van minimaal 3 meter.
 - b. Minimale afmetingen nestkast 15x25x13 (lxbxh).
 - c. De invliegopening zit maximaal 2 cm boven de bodem, is maximaal 7 cm breed en 3,5 cm hoog.
 - d. De invliegopening wordt asymmetrisch aangebracht zodat een donkere hoek in de nestkast ontstaat.
 - e. De nestkast is gemaakt van duurzaam materiaal.
 - f. De nestkast hangt niet in de volle zon. Voorkeur voor een hoek of kopse kant op noord-of oostgevel. Als de kast tussen 9-19 uur in de schaduw kan hangen kan ook een andere windrichting worden overwogen.
 - g. De uitvliegruimte moet voldoende veilig zijn. Minimaal 1 meter breed en 3 meter diep. Geen obstakels voor de uitvliegroute.
 - h. De kast hangt op een veilige plaats waar geen predatoren kunnen komen.
- 4) Het plaatsen van speciale gierzwaluw dakpannen wordt afgeraden omdat de temperatuur in dergelijke voorzieningen vaak te veel oploopt (gierzwaluwbescherming.nl)

2.3 Huiszwaluw

Tabel 2.2. Kwetsbare periode Huiszwaluw

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Broedseizoen, vestigingsfase, meest kritieke periode											
	Broedseizoen, kwetsbare periode, werken onder voorwaarden											
	Buiten broedseizoen, geen voorwaarden wel Zorgplicht											

Indien de woning geschikt bevonden is voor Huiszwaluw (bijlage 2 van A&W rapport 22-026#) dient in ieder geval aan de volgende voorwaarde te worden voldaan:

- 1) De werkzaamheden vinden in principe plaats buiten de kwetsbare periode van de Huiszwaluw. Dat betekent dat werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd tussen 1 september en 1 maart. Indien niet voorkomen kan worden dat er ook binnen de broedperiode gewerkt wordt, dient vooraf contact te worden opgenomen met een ter zake kundig ecooloog. In samenspraak met de ecooloog zal dan worden bepaald welke vervolgstappen mogelijk noodzakelijk zijn.
- 2) Indien onverhoopt toch nestplaatsen van Huiszwaluw worden aangetroffen dienen de werkzaamheden direct te worden stilgelegd en dient contact met een ter zake kundig ecooloog op het gebied van huiszwaluwen te worden opgenomen. In samenspraak met de ecooloog zal dan worden bepaald welke vervolgstappen mogelijk noodzakelijk zijn.

Daarnaast dienen ten behoeve van Huiszwaluw één of meer van de onderstaande maatregelen worden toegepast om een ecologische plus te genereren.

- 3) Laat de oude nesten zitten (voorkeursoptie). Deze trekken andere huiszwaluwen aan.
- 4) Schilder geschikte dakranden en dakoverstekken wit. Huiszwaluwen hebben een voorkeur voor wit geschilderde dakranden of -overstekken als nestplaats.
- 5) Plaats kunstnesten. Deze nesten dienen aan de volgende voorwaarden te voldoen
 - a. Hang de kunstnesten onder de dakgoot of dakoverstek.
 - b. Hang de nesten bij voorkeur aan de oost-of noordoostzijde van het huis, zodat de temperatuur niet te hoog oploopt.
 - c. Hang bij voorkeur enkele kunstnesten bij elkaar.
 - d. Zorg voor een vrije aan-en uitvliegroute.
 - e. Zorg dat de nestplaats op een veilige plaats hangt waar deze onbereikbaar is voor predatoren.
- 6) In geval van overlast door uitwerpselen: breng een plankje aan onder de nestplaats.
- 7) Zorg voor een modderpoel en eventueel wat stro binnen een straal van 100-200 meter van de nestplaats zodat de Huiszwaluw toegang heeft tot nestmateriaal.

2.4 Vleermuizen

Hoewel vleermuizen niet binnen het plangebied verwacht worden, dient in ieder geval de volgende maatregel in acht te worden genomen:

- 1) Indien onverhoopt toch verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen dienen de werkzaamheden direct te worden stilgelegd en dient contact met een ter zake kundig

ecoloog op het gebied van vleermuizen te worden opgenomen. In samenspraak met de ecoloog zal dan worden bepaald welke vervolgstappen mogelijk noodzakelijk zijn.

Indien de woning geschikt bevonden is voor vleermuizen (bijlage 2 van A&W rapport 22-026#) dienen één of meer van de volgende maatregelen worden toegepast:

- 2) Maak de woning na afronding van de werkzaamheden (weer) geschikt voor vleermuizen (voorkeursoptie). Dit kan bijvoorbeeld op de volgende manieren:
 - a. Maak een toegang tot het dak door ruimtes tussen de dakpannen en het dak vrij te houden.
 - b. Houd openingen van circa 1,5-2 cm vrij aan de onderzijde van de boeidelen of goetombouw of in de gevelbekleding.
 - c. In geval er een spouwmuur aanwezig is: houdt enkele stootvoegen open die vleermuizen toegang tot de spouwmuur kunnen geven.
 - d. In geval van overhangende dakpannen kan de ruimte tussen overhangende dakpannen en de kopgevel worden vrijgehouden (zie figuur 3.1).
- 3) Indien het geschikt maken van de woning zelf niet mogelijk is: plaats vleermuiskasten of inbouwkasten (voorkeur) in de muur. De voorwaarden waaraan een kast moet voldoen hangen af van de soort vleermuis en de functie die de kast moet vervullen (bijvoorbeeld kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats, baltsverblijfplaats, winterverblijfplaats). Op basis van de beschikbare kennis over het voorkomen van vleermuizen op Schiermonnikoog kan worden volstaan met kasten die geschikt zijn als zomerverblijfplaats voor de Gewone dwergvleermuis. Hiervan uitgaande dient de kast in ieder geval aan de volgende voorwaarden te voldoen (kennisdocument BIJ12 Gewone dwergvleermuis)
 - a. De afmetingen van de kast zijn minimaal 50 centimeter hoog, 20-30 centimeter breed en bestaande uit 1 - 2 compartimenten. Grotere kasten met meerdere compartimenten genieten de voorkeur boven kleine kasten.
 - b. De invliegopening van de kast is ca 1,5 cm.
 - c. Plaats de nestgelegenheid op een hoogte van minimaal 3 meter, beter is 4-5 meter.
 - d. De uitvliegruimte moet voldoende veilig zijn. Minimaal 1 meter breed en 3 meter diep. Geen obstakels voor de uitvliegroute.
 - e. De kast hangt op een donkere plek (d.w.z. vrij van kunstlicht)
 - f. De kast hangt op een veilige plaats waar geen predatoren kunnen komen
 - g. De nestkast is gemaakt van duurzaam materiaal
- 4) Vergroot het voedselaanbod voor vleermuizen door het realiseren van een afwisselend aanbod van nectar leverende planten in de tuin.

Figuur 2.1. Voorbeeld van ruimte tussen overhangende dakpannen op een kopgevel en het dak.

2.5 Broedvogels algemeen

Tabel 2.3. Kwetsbare periode algemene broedvogels

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Broedvogels												
	Voortplantingsperiode, geen activiteiten en werkzaamheden uitvoeren nabij nesten. Indien dit niet mogelijk is vooraf een inspectie laten uitvoeren.											
	Minst ongunstige periode voor het uitvoeren van activiteiten en werkzaamheden.											
Voorwaarden ten aanzien van Broedvogels (Wet natuurbescherming): - Vogelnesten en de functionele omgeving daarvan mogen volgens artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming niet worden verstoord of aangetast gedurende de periode dat het nest in gebruik is. - Indien de werkzaamheden volgens dit Ecologisch Werkprotocol worden uitgevoerd, ontstaat er geen conflict met de Wet natuurbescherming.												

Uitvoering

- 1) Bij werkzaamheden die worden uitgevoerd gedurende het broedseizoen van vogels, kunnen vogelnesten worden verstoord. Om dit te voorkomen dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd buiten het broedseizoen (het broedseizoen is rood aangegeven in de bovenstaande tabel).
- 2) Indien werken buiten het broedseizoen niet mogelijk is, dient voorafgaand aan de werkzaamheden een inspectie te worden uitgevoerd door een ter zake kundig ecooloog om te bepalen of door de werkzaamheden vogelnesten zullen worden verstoord. Indien het onvermijdelijk is dat door de uitvoering van de werkzaamheden broedende vogels en/of hun nesten worden verstoord, dienen de werkzaamheden te worden uitgesteld.

2.6 Algemene zorgplicht

Voor een aantal soort(groep)en geldt dat deze niet onder bescherming van de Wet natuurbescherming vallen of vrijstelling van de verbodsbepalingen genieten, maar wel aanwezig kunnen zijn in het werkgebied tijdens de uitvoer van de werkzaamheden. Er dienen in het kader van de zorgplicht maatregelen te worden genomen, zodat er geen dieren worden gedood of verwond. Hieronder staat beschreven hoe de werkzaamheden ten aanzien van deze overige soorten dienen te worden uitgevoerd:

Uitvoering

Zoogdieren (zoals muizensoorten en Konijn) en amfibieën (zoals Bruine kikker) die mogelijk aanwezig kunnen zijn in de tuinen vanuit waar de werkzaamheden worden uitgevoerd, moeten de gelegenheid hebben om weg te vluchten van de werkzaamheden. Dit kan door te voorkomen dat dieren worden ingesloten.

Literatuur

BIJ12 2022. Kennisdocument Huismus (*Passer domesticus*), versie 2.0 juni 2022

BIJ12 2017. Kennisdocument Gierzwaluw (*Apus apus*), versie 1.0, juli 2017

BIJ12 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), versie 1.0, juli 2017

Van der Zwan-Krijn, M. 2022. Ecologische werkwijze bij kleinschalige ruimtelijke ingrepen Schiermonnikoog. A&W-rapport 22-026#1, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Websites

www.vogelbescherming.nl

www.gierzwaluwbescherming.nl

Adres
Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
info@altwym.nl

www.altwym.nl

Adres Amsterdam
Gebouw Matrix II,
Science Park 400/K1.08/1.09
1098 XH Amsterdam